

100

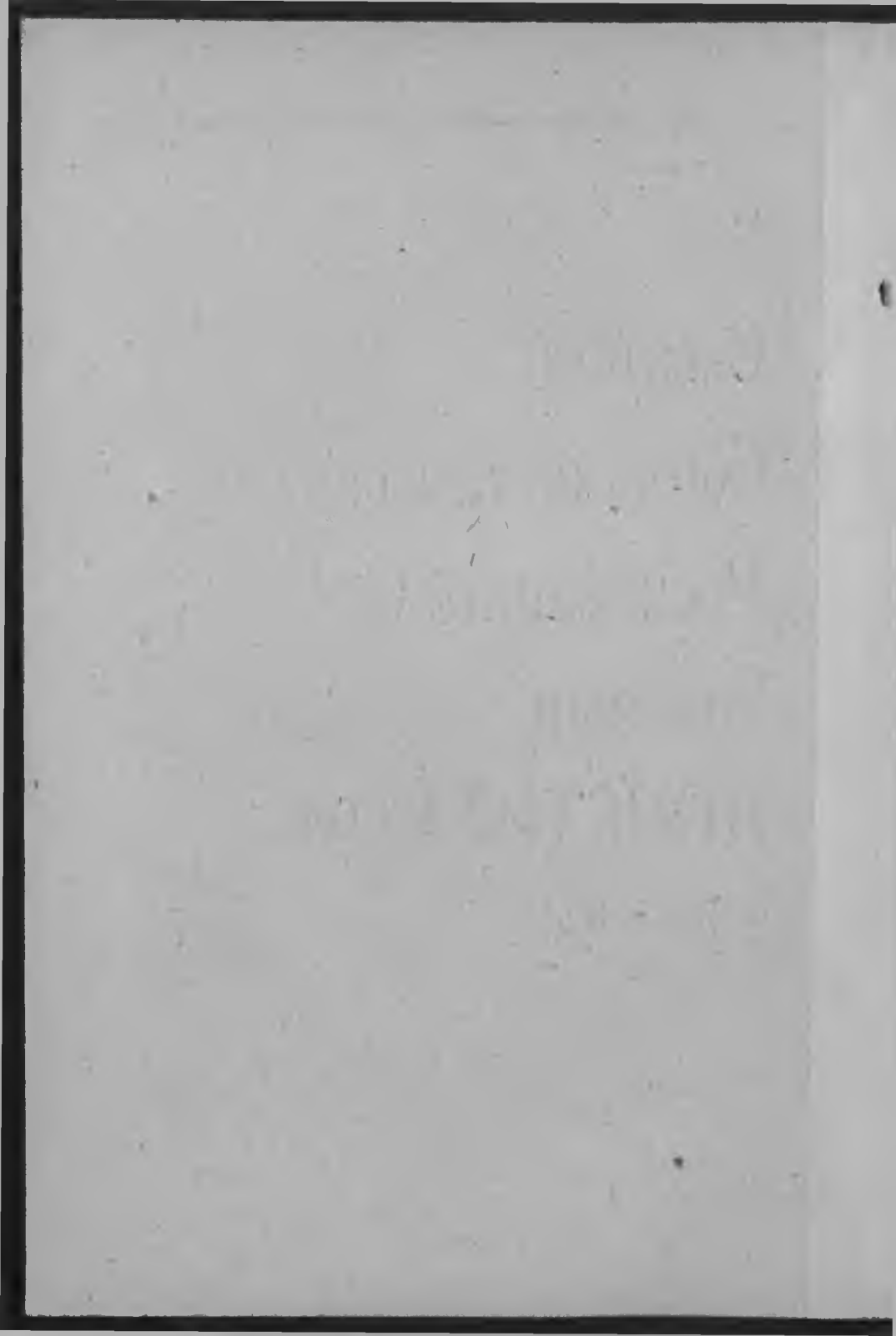
Цилә сәндәлйк вйлыш прольэтарвлә, интйш ушныда!

В!

СОВЭТСКИ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ
РЕСПУБЛИКВЛАН
СОЮЗЫН
КОНСТИТУЦИ
(ТЫНГ ЗАКОН)

221/302

МАРЫ АССР ГОСИЗДАТЫН КЫРЫК МАРЫ
ФИЛИАЛЖЫ
КОЗМОДЭМЬАНСК—1936

279

Vertical text or markings along the right edge of the page, possibly bleed-through or a marginal note. The text is extremely faint and difficult to decipher, but appears to be organized in a list-like format with several distinct entries.

3-678

СОВЭТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЭСКИ РЭСПУБЛИКВЛАН СОЮЗЫН КОНСТИТУЦИМ (ТЫҢ ЗАКОНЫМ) УТВЭРЖДАЙЫМАШ ГИШАН СОВЭТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЭСКИ РЭСПУБЛИКВЛАН СОЮЗЫН СОВЭТВЛАН VIII-ШЫ ЧРЭЗВЫЧАЙНЫЙ СЙЭЗДЫН ПОСТАНОВЛЬЭНЬЫ

Совэтки Социалистичэски Рэспубликвлан
Сойузын Советвлан VIII-шЫ Чрезвычайный Сйээд

Постановльайя:

Совэтки Социалистичэски Рэспубликвлан
Сойузын Конституцин (ТыҢ Законын) пройэкт-
шЫм Сйээдын Рэдакционный Комиссин рэдакци
сэмЫнь утвэрждайыш.

Сйээдын Президиум.

Москва, Кремль,
1936 ин дьэкабрь 5-шы.

The Committee on the Status of the American Indian
has the honor to acknowledge the receipt of your letter
of the 10th inst. and in reply to inform you that
the same has been forwarded to the Bureau of Indian Affairs
for their consideration.

Very respectfully,
Secretary of the Interior

Very truly yours,
Secretary of the Interior

U. S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR
WASHINGTON, D. C.

СОВЭТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЭСКИ РЭСПУБЛИК- ВЛАН СОЙУЗЫН

КОНСТИТУЦИ (ТЫНГ ЗАКОН)

I глава

Общественный устройствы

1 статья. Советски Социалистичэски Рэспубликывлән Сойуз—ровочыйвлә дон хрэсәньвлән социалистичэски государтвы ыләш.

2 статья. Помэшйквлән дә капиталиствлән властьым сьимьрэн карандэн шумашэш дә прольэтариатын диктатурым кьрэдәл шывшын нәлмәшэш кушкын кэшбї дә пиньбїдем шошы труйышвлән дэпутатвлән Советвлә—СССР-н политичэски основыжы ылыт.

3 статья. СССР-ышты цилә власть алаштышы дә солаштышы труйышвлән кидьштбї ыләш; ти властьшы—труйышвлән дэпутатвлән Советвлә ылыт.

4 статья. СССР-ын экономичэски основыжы хозайствын социалистичэски сисьтэмбї дә производствын орудивлә дон срьдствывләэш социалистичэски собствәнность ылыт; ниньвләжбї хозайствын капиталистичэски сисьтэмьм йамдэн пьтәрбїмәшэш, производствын орудивлә

дон средствывлээш частный; собственностью
йамдымашэш дэ эдем эдэмьм эксплуатируйы-
машым йашток пйтәрймәшэш пингидем шонит.

5 статья. СССР-ышты социалистичэски соб-
ственность лывы государственной собствен-
ность форман Ёылэш (цилә халыкын пурлык),
лывы кооперативно-колхозный собственность
форман ылэш (пасна колхозвлән собственность,
кооперативный ушәмвлән собственность).

6 статья. Мүләнды, мүләнды көргыштыш
пайда, вйтвлә, шыргывлә, завогвлә, фабриквлә,
шахтывлә, рудниквлә, кыртнигорны транспорт,
вйт дэ воздушный транспорт, банкывлә, свәзын
средствывлә, государствыдон организуйымы сола
хозайствы кого предпрыйәтивлә (совхозвлә,
машинәтракторный станцивлә дэ молывләәт),
тынгәләок алавләштышы дэ промышленный
пунктвләштышы коммунальный предпрыйәтивлә
дэ основной жилищный фондвлә—государствын
собственность, вэс статья маншаш гынь, цилә
халыкын пурлык ылыт.

7 статья. Колхозвләшты дэ кооперативный
организагвләштышы общественный предпрыйә-
тивлә, нынын йлышы (вольыкла) дэ әдырлә
инвентарь, колхозвлә дэ кооперативный орга-
низагвлә йштән лыкмы продукци, тынгәләок
нынын общественный постройкывләәт—колхоз-
влән дэ кооперативный организагвлән социа-
листичэски собственность ылыт.

Сельскохозайствәнный артьел устав шудым
сәмбынь,—каждый колхозный двор, обществен-
ный колхозный хозайствыгыц ылшы основной
доходгыц пасна, йшкымжын пользываетымашты-

жы усадьбы сагашы изи участка зэмляам урда да, усадьбыштыш участкашты ёшкёймжён собствённостьышты подсобный хозайствым, ёлём портём, продуктивный волькым, кёкём да сельско-хозайствённый тыгыды инвентарьём урда.

8 статья. Колхозвлё йашнёмы мёландё нёнёлён тёртёок да сроктёок пользывайаш пумы, вёс статьян маншаш гённь, курымёш пумы.

9 статья. СССР-ышты хозайствын господствуйущый формыжы—хозайствын социалистически систёмё ылмашток, ёшкёймён ёшкё труйвадон да йёлён труйвам викок эксплуатируйдё видёмё йёдиноличнёёк хресаньвлён да кустарьвлён тыгыды частный хозайствым видёш закон ирёкём пуа.

10 статья. Гражданвлён труйва доходвлёаш да пэрэгён постарымашёш, ёлём томаёш да тонышы подсобный хозайствёш, томаштыш хозайствын да тоны кычылтмы адёрвлёаш, ёшкёймёштён ёшкё кэрёлёш да каньёлёш урдымы адёрвлёаш ылшы нёнён ёшкёймёштён собствённость правам да тёнёлёнок гражданвлён ёшкёймёштён ёшкё собствённостьым насльёдывайымаш правамат закон пэрэгён урда.

11 статья. Общественный пайдам шукёмдёш манын, труйышвлён матъериальный да культурный уровёнём цёрнёдэок лёлтён миёш манын, СССР-ын нёзависимостьюм пингёдёмдёш да тёдён обороноспособностьюм виандёш манын, СССР-ын хозайствённый ёлёмашёжы государствын халык хозайствын пландон анжыктымы да вicktарёмё ылёш.

12 статья. „Ку ак ровотайы, тыдё ак кач“

манмы принцип сэмбнь, СССР-ышты труйэн кэртшй каждый гражданинланок труйва обэзанность дэ чэстэн дьэла ылэш.

СССР-ышты социализмьн принцип ёштэли мий: „каждыйгыцок тьдён кэртмьжй сэмбнь, каждыйланок тьдён труйважы сэмбнь“.

II глава

Государственный устройствы

13 статья. Советски Социалистичэски Рэспубликьвлэн Союз—союзный государствы ылэш; тидь иктёр праваан ылшы Советски Социалистичэски Рэспубликьвлэн добровольны иктёш ушнымашэш ёштёмь, тишкь пырат:

Российски Советски Фэдэративный Социалистичэски Рэпубликь,

Украински Советски Социалистичэски Рэпубликь,

Бэлорусски Советски Социалистичэски Рэпубликь,

Азэрбайджански Советски Социалистичэски Рэпубликь,

Грузински Советски Социалистичэски Рэпубликь,

Армьнски Советски Социалистичэски Рэпубликь,

Туркмэнски Советски Социалистичэски Рэпубликь,

Узбэкски Советски Социалистичэски Рэпубликь,

Таджикски Советски Социалистичэски Рэспубликѣ,

Казахски Советски Социалистичэски Рэспубликѣ,

Киргизски Советски Социалистичэски Рэспубликѣ.

14 статья. Советски Социалистичэски Рэспубликѣвлән Союзлан, тѣдѣн властын высший органвлажѣ гач дă государстын управлѣнѣн органвлажѣ гач тэхэль пăшăвлăм видăш шѣндѣмѣ:

а) мѣждународный сношѣнѣвлăштѣ Союзын прѣдставитѣльствы, йăл государстынвлăдон договорвлăм ыштѣмăш дă ратифицируйымаш;

б) вырсы дă мир вопросвлă;

в) СССР-ын составышкы у рэспубликѣвлăм пыртымаш;

г) СССР Конституцим ылымăшкѣ пыртѣн мимѣм контролируйымаш дă СССР-ын Конституци дон союзный рэспубликѣвлăн Конституцивлăштѣ тѣрѣш толмым тѣшлѣн, ылымăшкѣ пыртымаш;

д) союзный рэспубликѣвлă лошты границăвлă вашталтым утвѣрждăйѣмăш;

е) у край дă областьвлă лимăшвлăм, тѣнгелăок союзный рэспубликѣвлăн составвлăштѣ у автономный рэспубликѣвлă лимăшвлăм утвѣрждăйѣмăш;

ж) СССР-ын оборным организуйымаш дă СССР-ын циля вооружѣнный силăвлăм вѣктѣрѣмăш;

з) государствѣнный монопольын нѣгѣцѣш шѣндѣмѣ внѣшний торговльым видѣмăш;

и) государстын бѣзопасным пѣрѣгѣмăш;

к) СССР-ын халык хозайствын планвләм ёштёмаш;

л) СССР-ын государствәнний йединый бжджётём, тёнгёләок сойузный, республикански дә мөстный бжджөтвләм ёштёмашкё поступайышы налогвләм дә доходвләм утвэрждайёмаш;

м) банкывләм, промышльәнний дә сола хозайствын учрждьёнёвләм дә прөдприйәтивләм, тёнгёләок общөсойузный значёнән торгөйёшы прөдприйәтивләм вктәрёмаш;

н) транспортым дә свәзёём вктәрёмаш;

о) окса дә кредит сисьёмём вктәрёмаш;

п) государствы страховайымым организуйы маш;

р) займывләм ёштёмаш дә пумаш;

с) мёләндём пользываеты, тёнгёләок мёләндё коргёштёш пайдавләм, шёргёвләм дә вётвләм пользываеты тёнг законвләм ёштёмаш;

т) халык тымдымашты, халыкын шулыкым прөргёмашты тёнг законвләм ёштёмаш;

у) халык хозайствы учотым ик сисьёмёдон видёмём организуйы маш;

ф) труйва гишән тёнг законвләм ёштёмаш;

х) судоустройствы дә судопрөизводствы гишән законодательствы; уголовный дә граждански кодьэксвлә;

ц) сойузный гражданствы гишән законвлә, вөскит эдөмвлән прававлөштё гишән законвлә;

ч) амнисти гишән общөсойузный актвләм лыкмаш.

15 статья. Сойузный республикёвлән сувэрөнитьётёштё СССР-ын Конституцин 14-шё

статьядон анжыктымашты вэлэ ограничивайалтэш. Тилэц качшы каждый Союзный республикы́й государстванный властым Ёшкэ вуйа Ёшта. Союзный республикы́влан сувэранный прававлаштым СССР пэрэгә.

16 статья. Каждый Союзный республикы́н Ёшкы́мжын Конституцижы́ улы; ти Конституци республикы́н айыртэмвляжы́м шотыш нэлэш да СССР-ын Конституцидон тырысок төрэш толшы ыләш.

17 статья. Каждый Союзный республикы́ләнөк СССР-гыц Ёшкэ вольажыдон ләктәш праважы кодэш.

18 статья. Союзный республикы́влан тыэриторишты нынын согластэ вашталтымы лин ак кэрт.

19 статья. СССР-ын законвляжы́ цилә сойузный республикы́влан тыэриторивляшты икань силаан ылыт.

20 статья. Союзный республикы́н закон общэсойузный закондон төрэш толтым годым, общэсойузный закон Ёлбймашкы́ пырталтэш.

21 статья. СССР-ын гражданвләлән ик сойузный гражданствы Ёшталтэш.

Сойузный республикы́н каждый гражданинжок СССР-ын гражданин ыләш.

22 статья. Российски Советски Фэдэративный Социалистичэски Республикы́шты тэхэнь крайвлә ылыт: Азово-Черноморски, Дальнэ-Восточный, Западно-Сибирски, Красноярски, Севэро-Кавказски; областьвлә: Вороньэжски, Восточно-Сибирски, Горьковски, Западный, Иановски, Калинински, Кировски, Куйбышэвски, Кур-

ски, Лэнинградски, Московски, Омски, Орэнбургски, Саратовски, Свэрдловски, Сэвэрный, Сталинградски, Чэльябински, Йарославски; автономный советски социалистически республикы: Татарски, Башкирски, Дагэстански, Бурят-Монгольски, Кабардино-Балкарски, Калмыцки, Карэльски, Коми, Крымски, Марийски, Мордовски, Поволжски Ньэмьцвлан, Сэвэро-Осэтински, Удмуртски, Чэчэно-Ингушки, Чувашски, Йакутски; автономный областьвлэ: Адыгэйски, Йэврэйски, Карачайэвски, Ойротски, Хакасски, Чэркэсски.

23 статья. Украински Советски Социалистически Республикыштэ тэхэнь областьвлэ ылыт: Винницки, Днэпропэтровски, Доньэцки, Кийэвски, Одьэсски, Харьковски, Чэрниговски да Молдавски Автономный Советски Социалистически Республикы.

24 статья. Азэрбайджански Советски Социалистически Республикыштэ ылыт: Нахичэвански Автономный Советски Социалистически Республикы да Нагорно-Карабахски автономный область.

25 статья. Грузински Советски Социалистически Республикыштэ ылыт: Абхазски АССР, аджарски АССР, Йуго-Осэтински автономный область.

26 статья. Узбэксски Советски Социалистически Республикыштэ Кара-Калпакски АССР ылэш.

27 статья. Таджикски Советски Социалистически Республикыштэ Горно-Бадахшански автономный область ылэш.

28 статья. Казахски Советски Социалисти-

чэски Рэспублікіштбі тэхэнь областьвлә ылыт: Актубински, Алма-Атински, Восточно-Казахстански, Западно-Казахстански, Карагандински, Кустанайски, Сэвэро-Казахстански, Йужно-Казахстански.

29 статья. Армәнски ССР-н, Бэлорусски ССР-ын, Туркмәнски ССР-ын да Киргизски ССР-ын составышты автономный рэспубліківлә, тбнэләок крайвлә да областьвлә укэ ылыт.

III глава

**Советски Социалистичэски Рэспублікйвлән
Сойузын государствәннй властын высший
органвлә**

30 статья. СССР-ышты государствәннй властын высший органжы СССР-ын Вэрховный Совет ылэш.

31 статья. Конституцин 14-шбй статьядон анжыктымы Социалистичэски Рэспублікйвлән Сойузын пумы прававләм СССР-ын Вэрховный Совет бйбймәшкбй пырта; ти прававләжбй Конституциштбй ылшы силадон СССР-ын Вэрховный Советын органвләжбйн: СССР-н Вэрховный Совет президиумын, СССР Халык Комиссарвлән Советын да СССР Халык Комиссариатвлән компетъэнцишкбй ак пырәп.

32 статья. Законвләм лыкшы власть СССР-ышты лач СССР-ын Вэрховный Совет вэлә ылэш.

33 статья. СССР-ын Вэрховный Советшбй

кок палатыгыц Ыштымы ылэш: Союзын Советкыц да Национальностьвлан Советкыц.

34 статья. Союзын Советым СССР граждавла избирательный округвла йбиде нормыдон айырат: 300 тыжэм халыкэш ик дьэпутат.

35 статья. Национальностьвлан Советым СССР-ын граждавла союзный да автономный республикывла йбиде, автономный областывла да национальный округвла йбиде тэхэнь нормыдон айырат: каждый союзный республикыгыц 25 дьэпутат радь, каждый автономный республикыгыц 11 дьэпутат радь, каждый автономный областкыц 5 дьэпутат радь да каждый национальный округкыц ик дьэпутат радь.

36 статья. СССР-ын Вэрховный Совет ныл иэш айыралтэш.

37 статья. СССР Вэрховный Советын кок палатыжат: Союзын Совет да Национальностьвлан Совет иктөр праваанвла ылыт.

38 статья. Союзын Советлан да Национальностьвлан Советлан закон лыкмы инициативым икнәр висәашымок пумы.

39 статья. СССР-ын Вэрховный Советын кок палатыгэ каждыйжок шукурак йуктон принимаймыкы ижы закон утвэрждайымэш шотлалтэш.

40 статья. СССР-ын Вэрховный Совет принимаймы законвлажы союзный республиквлан йылмьдон СССР-ын Вэрховный Совет президиумын прэдседатьылын да сәкретарын подписьвладон публиковайалтыт.

41 статья. Союзын Советын да Националь-

ностьвлән Советын сәссивләштѣ ик вэрэмәнок тѣнгәләлтѣт дә пѣтәрәлтѣт.

42 статья. Союзын Совет Союз Советын прѣдсѣдательлѣм дә тѣдѣн кок замѣститѣлжѣм айыра.

43 статья. Национальностьвлән Совет Национальностьвлән Советын прѣдсѣдательлѣм дә кок замѣститѣлжѣм айыра.

44 статья. Союзын Советын дә Национальностьвлән Советын прѣдсѣдательлвлә бѣшкә палатывлән засѣдательлвләм видәт дә нѣнѣн кѣргѣштѣш рәспорәдкѣм анжат.

45 статья. СССР-ын Вѣрховный Советын кок палатынгә икараш бѣштѣмѣ засѣдательлвләм Союзын Советын дә Национальностьвлән Советын прѣдсѣдательлвлә цѣроттон видәт.

46 статья. СССР Вѣрховный Советын сәссивлѣжѣм СССР Вѣрховный Советын Прѣзидиум годышты кокәнә постара.

Цѣроттымы сәссивләм СССР Вѣрховный Советын Прѣзидиум бѣшкѣмжѣн анжымжыдон әль союзный рѣспубликѣвлә логѣц иктәжѣштѣ тѣргѣмдон постарат.

47 статья. Союзын Совет дон Национальностьвлән Совет лошты соглас укә годым паритьәтнѣй началәш бѣштѣмѣ согласительлѣный комиссѣшкѣ вопрос рѣшәш пуалтәш. Согласительлѣный комисси согласнѣй рѣшәнѣжѣм лыкмашкы миән ак кѣрт гѣнѣ, әль тѣдѣн рѣшәнѣжѣм кыдышты гѣнѣәт ик палаты ак йарыктәп гѣнѣ, тѣнәм вопрос палатывләштѣ вѣспачаш анжән ләкмѣ лиәш. Кок палатын согласнѣй рѣшѣмәш укә ылмаш годым, СССР-н Вѣрховный Советын

Президиум СССР-ын Вэрховный Советым шалтэн колта да айырымашвләм назнача.

48 статья. СССР-ын Вэрховный Совет кок палатынат икарашшы засэданышты СССР Вэрховный Советын Президиумым айыра, Президиумын составышкыжы пырат: СССР-ын Вэрховный Совет Президиумын прэдсэдатыыл, тбдбн луатик замэститыыл, Президиумын сэкратарь да Президиумын 24 чльэн.

СССР-ын Вэрховный Советын Президиум цилә бшкбмжбн пашаштыжы СССР Вэрховный Советлән отчотым пушашлык ылэш.

49 статья. СССР-ын Вэрховный Советын Президиумжы:

а) СССР-ын Вэрховный Советын сэссивләм постара;

б) кэрал указвләм лыктын СССР-ын действийшы законвләлән ынгылдартышвләм пуа;

в) СССР-ын Конституцин 47-шбї статья анжыктымы сэмбнь СССР-ын Вэрховный Советым шалтэн колта да у айырымашвләм назнача;

г) бшкбмжбн инициативбдон әль иктәжбї сойузный рэспубликб тэргбмдон цилә халыккбц йадыштмашым (рэфэрэндумым) бштә;

д) СССР-ын Халык Комиссарвлән Советын да Сойузный рэспубликбвлән Халык Комиссарвлән Советвлән постановльәнбйвләм да распоражәнбйвләм, закон сэмбнь нинб йаралэш ак толәп гбнь, вашталта;

е) СССР-ын Вэрховный Советын сэссивлә жәп лошты, СССР Халык Комиссарвлән Совет прэдсэдатыыл шагалтымдон СССР кыды Халык Комиссаржым каранга да назнача да варажы тбдбм

СССР-ын Вэрховный Советлэн йарыкташ пуа;

ж) ордээнвлэдон награджа да СССР-ын почотный лымвлэм пуа.

з) помиловаймаш правам ёлбймашкбй пырта;

и) СССР-ын всоружонный силавлэн высший командованым назнача да вашталта;

к) СССР-ын Вэрховный Советбн сэссивлэ жэп лошты СССР вйкбй вырсыдон шагал колтым годым аль обороны шотышты иктбй вэсблэн агресси ваштарэш палшымаш мэждународный обэзатэльством ёлбймашбш пырташ кэрэл годым вырсы тыгэлмбм увэртэра;

л) обций да частичный мобилизацим увэртэра;

м) мэждународный договорвлэм ратифицируйа;

н) вэскиг государствавлэштбш СССР-ын полномочный прэдставительвлэм назнача да карангдэн мбнгэш шудэ;

о) тбдбн сага аккредитоваймсы вэскит государстввлэн дипломатичэски прэдставительвлэштбн вэритэльный да отзывной грамотывлэм принймайа;

50 статья. Союзын Совет да Национальностьвлэн Совет мандатный комиссивлэм айырат; мандатный комиссивлэжбй каждый палатын дьэпутатвлэн полномочивлэм провэрайят.

Мандатный комисси шагалтымдон палатывлэ полномочивлэм лывы йаралэш шотлат, лывы пасна дьэпутатвлэ айырымашым йардымэш лыкташ (кассируйаш) рэшят.

51 статья. СССР-ын Вэрховный Совет, кэрэ-

лэш шотлымыкыжы, кэрэк махань вопрос гишан сльдствэнный да рэвизионный комиссивлэм назнача.

Цилә учрждьэньёвлә да должностной эдем-влә ти комиссивлән тэргьмәшвләштём ёштё-шашлык ылыт да кэрәл матьериалвләм да до-кументвләм ниньлән пушашлык ылыт.

52 статья. СССР-ын Вэрховный Советын дьэпутатым суд анзылны отвэтём пумашкы шывшаш аль арэстуйаш СССР-ын Вэрховный Советын согласигьц пасна акли, СССР-н Вэр-ховный Советын сэсси укэ ылмы жэпьнжё,— СССР-н Вэрховный Совет Президиумын согласи-гьц пасна акли.

53 статья. Полномочивлэжё пётьымькё аль СССР-ын Вэрховный Советём срок шотэок шә-лätэн колтымыкы, СССР-н Вэрховный Советын Президиумжы вэсё у Президиумым угьц ёш-тёмь СССР-ын Вэрховный Совет айырымэшкё ёшкёмжён полномочивлэжём силаэш кода.

54 статья. Полномочивлэжё пётьымькё аль СССР-н Вэрховный Советём срок шотэок шәлә-тэн колтымыкы, СССР-н Вэрховный Советын Президиум, полномочивлә пётьымь аль СССР-н Вэрховный Советём шәлätэн колтымы кэчёгьц кок тёлзё утла' срок эртём йактэ, у айырымаш-вләм назнача.

55 статья. Угьц айырымы СССР-н Вэрхов-ный Советём, тошты составын СССР Вэрховный Советын Президиум, айырымашкёц вара тёлзё эртёмэшкё, постара.

56 статья. СССР-ын Вэрховный Совет кок палатынат икарашшы засэданышты СССР Пра-

витьэльствым—СССР Халык Комиссарвлан Советым Ыштă.

IV глава

Сойузный республикывлан государственнй властьын высший органвлă

57 статья. Сойузный Республикын Государственнй властьын высший органжы—Сойузный Республикын Вэрховный Совет ылэш.

58 статья. Сойузный республикын Вэрховный Советым республикын гражданвлă нъл иэш айырат.

Прэдставительствын нормым Сойузный республикывлан Конституцивлăдон Ыштăт.

59 статья. Сойузный республикын Вэрховный Совет лач иктѳ вэлэ закон лыкшы орган ылэш.

60 статья. Сойузный республикын Вэрховный Совет тэхень пăшавлам видă:

а) Республикын Конституцим принимайа дă СССР-ын Конституцин 16-шы статья сэмьнь тѳрэш Ыштѳмлă тѳшкѳ вашталтымашвлăм пыртэн миă;

б) составыштыжы ылшы автономный республикывлан Конституцим йарыкта дă, нѳнын тѳериторивлан границăвлăм анжыкта;

в) республикын халык-хозайствын планым дă бюджетым йарыкта;

г) Сойузный республикын сут органвлă суйымы гражданвлăлан амнистим пуаш, помилованьым Ыштăш праважы улы.

61 статья. Союзный Республикын Вэрховный Совет Союзный республикын Вэрховный Советын Президиумым тэхэнь составаным айыра: Союзный республикын Вэрховный Совет Президиумын прэдседатьыллём, тьдён заместитьылвләм, Президиумын сәкретарым да Союзный республикын Вэрховный Советын Президиумын чльәнвләм.

Союзный республикын Вэрховный Совет Президиумын полномочивләжым Союзный республикын Конституци анжыкта.

62 статья. Союзный республикын Вэрховный Совет заседаньывләм видәш бшкымжын прэдседатьыллём да тьдён заместитьылвләм айыра.

63 статья. Союзный Республикын Вэрховный Совет Союзный республикын Правительством — Союзный республикын Халык Комиссарвлән Советым бштә.

V глава

Советски Социалистически Республикывлән Союзын государтвы вктәрымь органвлә

64 статья. Советски Социалистически Республикывлән Союзыштыш государтвенный властын высший исполнитьельный да распорядитьельный органжы—СССР Халык Комиссарвлән Совет ыләш.

65 статья. СССР Халык Комиссарвлән Совет СССР Вэрховный Совет анзылны отвэтствэный ыләш да тьдйлән отчотым пуа. Вэрховный

Советын сессивлә жәп лоштыжы—СССР-ын Вәрховный Советын Президиум анзылны тьдьблән отчотым пуа.

66 статья. СССР Халык Комиссарвлән Совет, дьэйтвийышы законвлән ньэгьцеш да ньбнбм бльмашкь пыртышашланән, постановльеньбвлә дон распорәжньбвләм лыктәш да ньбнбм бльмашьш пыртән мимбм провэрәйә.

67 статья. СССР Халык Комиссарвлән Советын постановльеньбвлә дон распорәжньбвлә СССР-н цилә тьэрриторишть бльмашьш обәзәтьельны пыртымы лишәшлык ылыт.

68 статья. СССР Халык Комиссарвлән Совет тәхән пәшәвләм видә:

а) общэсоюзный дон СССР-ыш сойузно-республикански Халых Комиссариатвлән да тьдбн анжышашлык хозәйствәнный да культурный молы учрәждьеньбвлән ровоташтым иквәрәш уша да вьктәрә;

б) халык-хозәйствы планым ситәрбмашть, государствын бьджетбм да кредитно-дьәнъжный систьэмбм цаткьдәмдбмашть кәрәл мәрәвләм принимайа;

в) обществәнный порәдкәм шбндән шоктымашты государствын интьэрәсвләм защищәйбмашть да гражданвлән прававләм пәрэгбмашть кәрәл мәрәвләм принимайа;

г) вәскит государствывладон сношәнбм видбмашть общьй руководством пуа;

д) дьэйтвьельный войәнный служвашкы нәлшәшлык гражданвлән контингәнтым год йбдә анжыкта, сәндәлькбштьш вооружонный силавлән общьй стротьельством вуйлалта;

е) СССР Халык Комиссариатвлән Совет сага, кэрәл годым, хозайствәнний, культурный да обороны строитьельствы йэлавләм видәш спэциальный комитьэтвләм да Главный Управльэньй-вләм бштя.

69 статья. СССР-н компэтьэнциш пырышы управльэньй дон хозайствын отрасльвләштй, СССР Халык Комиссарвлән Советын Союзный республикйвләштйш Халык Комиссарвлән Советын постановльэньй дон распорәжэньйвләм цәрәш да СССР Халык Комиссарвлән инструкцивләм вашталташ праважы улы.

70 статья. СССР Халык Комиссарвлән Совет СССР-н Вэрховный Советтон бштәлтәш, да тйшкй пырат:

СССР Халык Комиссарвлән Советын прэдсэдәтьйл;

СССР Халык Комиссарвлән Совет прэдсэдәтьйлән замэститьйлвлә;

СССР Государствын плановый комиссин прэдсэдәтьйл;

Советски контроль Комиссин прэдсэдәтьйл;

СССР Халык Комиссарвлә;

Заготовки Комитьэтын прэдсэдәтьйл;

Искусствы йэла Комитьэтын прэдсэдәтьйл;

Высший шковлә йэла Комитьэтын прэдсэдәтьйл.

71 статья. СССР Правитьельствы әль СССР Халык Комиссар, Вэрховный Советын дьэпутатнинбн токы йатмашым бштйм годым, кым кэчйгйц кужы агыл срокышты сирмәштон әль шамактон кыдыжы гйньәт палатышты отвэтйм пушашлык ылыт.

72 статья. СССР Халык Комиссарвлә СССР-н компэтээнциш пырышы государствы виктәрәмбї отрасльвләштбї пәшәм виктәрән шалгат.

73 статья. СССР Халык Комиссарвлә нбнбн компэтээнциштбш Халык Комиссариатвләштбї дьэйтвыйышы законвлә сэмбнь дә СССР Халык Комиссарвлән Советбн постановләнббвлә дон распорәжәнббвләм бббмәшбш пырташ манын, приказвлә дон инструктивләм лыктыт дә нбнбм бббмәшбш пыртән мимбм провэрәйт.

74 статья. СССР Халык Комиссариатвлә әль общэсойузный әль сойузно-республикански ылыт.

75 статья. Общэсойузный Халык Комиссариатвлә, нбнблән поручайымы государствы виктәрбмбї отрасльым, СССР-н цилә тьэрриториштбї әль бшкэок, әль нбнбї назначымы органвлә гач виктәрән шалгат.

76 статья. Сойузно-республикански Халык Комиссариатвлә нбнблән пумы государствәннй управләнббї отрасльыдон, правил шотәш бштән, сойузный республиквлән ик лбмәнок ылшы Халык Комиссариатвлә гач виктәрән шалгат дә СССР-н Вәрховный Советбн Президиум утвэрждәйбмбї списокбї вблэц лбмбн анжыктымы ограничайышотан ылшы прәдприятивләдон вәлә тброккоқ управләйт.

77 статья. Общэсойузный Халык Комиссариатвлә шотышты тәхәнб Халык Комиссариатвлә ылыт:

Оборонын;

Вәскитло пәшән;

Вәс государствывләдон торгәйбмәшбн;

Сообщәнббї корны пәшән;

Свәзь пәшән;
Вѣт транспорт пәшән;
Нәлѣ хәдѣр промышләнностын;
Обороны промышләнностын.

78 статья. Союзно-республикански Халык Комиссариатвлә шотышты тәхәнъ Халык Комиссариатвлә ылыт:

Пищәвой промышләнностын;
Куштылгы хәдѣр промышләнностын;
Шыргѣ пәшә промышләнностын;
Муләндѣ пәшән;
Пѣрцѣ дә вольык урдым совхозвлән;
Финансын;
Государствы кѣргѣштѣ торгәйимәшын;
Государствы кѣргѣ йәлавләм видѣшын;
Йустици пәшән;
Шулык пәрәгѣмәш пәшән.

VI глава

Сойузный рәспубликѣвлән государствы вѣктәрѣмѣ органвлә

79 статья. Сойузный рәспубликѣштѣш государствәннѣй властын высшѣй исполнитьәлнѣй дә распорәдитьәлнѣй органжы—Сойузный рәспубликѣн Халык Комиссарвлән Совет ыләш.

80 статья. Сойузный рәспубликѣн Халык Комиссарвлән Совет Сойузный рәспубликѣн Вәрховный Совет анзылны отвѣтствәннѣй ыләш дә тѣдѣлән отчотым пуа, Сойузный рәспубликѣн Вәрховный Советѣнсәссивлә жәп лоштыжы

Сойузный рэспубликын Советын Президиум анзылны, тйдблән отчотым пуа.

81 статья. Сойузный рэспубликын Халык Комиссарвлән Совет СССР-н дон Сойузный рэспубликын дьэйтвыйышы законвлә сэмбнь да нбнбм бльбмашыш пыртышашланән, тэнгэк, СССР Халык Комиссарвлән Советын постановльэньб дон распорәжэньбвлә сэмбнь бшкэгбц постановльэньбвләм, распорәжэньбвләм лыктәш да нбнбм бльбмашыш пыртән мимбм провэрәйә.

82 статья. Сойузный рэспубликыштбш Халык Комиссарвлән Совет, автономный рэспубликыштбш Халык Комиссарвлән Советын постановльэньбвлә дон распорәжэньбвләм дәрән шагалташ, да крайыштыш, областьыштыш, автономный областьыштыш труйышывлән дьэпутатвлән исполнитьэльный комитьэтвлән рэшэньбвлә дон распорәжэньбвләм вашталташ праважы улы.

83 статья. Сойузный рэспубликыштбш Халык Комиссарвлән Совет Сойузный рэспубликыштбш Вәрховный Советтон бштәлтәш, да тбшкб пырат:

Сойузный рэспубликыштбш Халык Комиссарвлән Советын прэдсэдәтьбл;

Прэдсэдәтьблын замэститбблвлә;

Государствы плановый комиссин прэдсэдәтьбл;

Халык Комиссарвлә;

Пищэвой промышльэнностьын;

Куштылгы хадбр промышльэнностьын;

Шбргб пәшә промышльэнностьын;

Муладб пәшән;

Пёрцѣ да рольык урдым совхозвлән;
Финансын;
Государствы көргѣштѣ торгѣймашын;
Государствы көргѣ йэлавләм видѣмын;
Йустицин;
Шулык пэрэгѣймашын;
Халык тымдымашын;
Вәрѣштѣш промышльәнностьын;
Коммунальный хозѣйствын;
Социальный обэспэчѣин;
Заготовки комитьэтѣн уполномочѣнный;
Искусствы пашәм видѣшѣ Управльѣньѣин
начальнык;

Общэсойузный Халык Комиссариатвлән уполномочѣнныйвлә.

84 статья. Сойузный рэспубликѣин Халык Комиссарвлә Сойузный рэспубликѣин компѣтьѣнциш пырышы государствы вѣктәрѣмѣ отрасльвләштѣ пашәм вѣктәрән шалгат.

85 статья. Сойузный рэспубликѣин Халык Комиссарвлә нѣнѣин компѣтьѣнциштѣш Халык Комиссариатвләштѣ, СССР-н да Сойузный рэспубликѣин законвлә сѣмѣнь, СССР Халык Комиссарвлән Советѣин да Сойузный рэспубликѣин постановльѣньѣвлә дон распорѣжѣньѣвләм, СССР-н Сойузно-рэпубликански Халык Комиссариатвлән приказвлә дон инструкцивләм Ылѣймашѣш пырташ манын, приказвләм да инструкцивләм лыктыт.

86 статья. Сойузный рэспубликѣин Халык Комиссариатвлә сойузно-рэпубликански әль рэпубликански ылыт.

87 статья. Сойузно-рэпубликански Халык Комиссариатвлә нѣнѣлән поручайымы государств-

вы вкѣтѣрѣмѣ отраслиым видѣн шалгат, тѣ нѣж-
вѣцок Союзный рѣспубликѣн Халык Комиссар-
влѣн Советлѣн дѣ СССР-н союзнѣо-рѣспубликан-
ски тѣхѣнѣок Халык Комиссариатлан (подчи-
нѣйѣлѣтѣт.

88 статья. Рѣспубликански Халык Комиссари-
атвлѣ нѣнѣлѣн поручайымы государствы вкѣтѣ-
рѣмѣ отраслиым видѣн шалгат дѣ Союзный рѣс-
публикѣн Халык Комиссарвлѣн Советлѣн тѣро-
кок подчинѣйѣлѣтѣт.

VII глава

Автономный советски социалистичѣски рѣс-
публикѣвлѣн государствѣнный властын высший
органвлѣ

89 статья. Автономный рѣспубликѣштѣш го-
сударствѣнный властын высший органжы—
АССР-н Вѣрховный Совет ылѣш.

90 статья. Автономный рѣспубликѣн Вѣрхов-
ный Советѣм, Автономный рѣспубликѣн Консти-
туцидон шѣндѣмѣ прѣдставитѣльствы нормы-
влѣ сѣмѣнѣ, рѣспубликѣштѣш гражданвлѣ нѣл
иѣш айырат.

91 статья. Автономный рѣспубликѣн Вѣрхов-
ный Совет АССР-н законодательный лач ик
органжы ылѣш.

92 статья. Каждый Автономный рѣспубли-
кѣн, Автономный рѣспубликѣн пасна айыртѣм-
влѣжѣм шотыш нѣлщѣ дѣ лач Союзный рѣс-
публикѣн Конституци сѣмѣнѣок ѣштѣмѣ ѣшкѣм-
жѣн Конституцижѣ улы.

93 статья. Автономный рѣспубликѣн Вѣрхов-

ный Советшĕ Автономный республикĕн Вэрховный Советĕн Президиумым айыра, дă Ёшкэ Конституцижĕ сэмĕнь, Автономный республикĕн Халык Комиссарвлăн Советĕм Ёштă.

VIII глава

Государственный властын вăрĕштĕш органвлă

94 статья. Крайышты, областышты, автономный областышты, округышты, районышты, алашты, солашты (станицĕштĕ, хутырышты, кишлакышты, аулышты) государственный властын органвлă—труйышывлăн дьэпутатвлăн Советвлă ылыт.

95 статья. Крайыштыш, областыштыш, автономный областыштыш, округыштыш, районыштыш, алаштыш, солаштыш (станицĕштĕш, хутырыштыш, кишлакыштыш, аулыштыш) труйышывлăн дьэпутатвлăн Советвлă тĕ крайыштыш, областыштыш, автономный областыштыш, округыштыш, районыштыш, алаштыш, солаштыш труйышывлăдон кок иэш айыралтыт.

96 статья. Труйышывлăн дьэпутатвлăн Советĕш представительствы нормывлă союзный республикĕвлăн Конституцивлăдон шĕндăлтĕт.

97 статья. Труйышывлăн дьэпутатвлăн Советвлă нĕнĕлăн подчинĕйĕлтшĕ вĕктăрĕмĕ органвлăн пăшă Ёштĕмăшĕштĕм видăт, государственный порăдкă пэрэгĕмăшĕм дă гражданвлăн прававлă пэрэгĕмăшĕм анжат, вăрĕштĕш хозяйственный дă культурный строитьĕльством вĕктăрĕн шалгат, вăрĕштĕш бюджетĕм Ёштăт.

98 статья. Труйышывлән дьэпутатвлән Советвлә СССР-н дә Союзный рэспубликын законвләдон пумы прававлә сэмбиль рэшэньбывләм приньмайат дә распорәжэньбывләм пуат.

99 статья. Крайыштыш, областьыштыш, автономный областьышгыш, округыштыш, районыштыш, алаштыш дә солавләштбш труйышывлән дьэпутатвлән Советын исполнительный дә распорадительный органжы нбнб айырымы комитьэт ыләш, тбшкы пырат: прэдседатьбл, тбдбн зэмэститьблвлә, сәкрэтарь дә члэньвлә.

100 статья. Изирәк посэлэништбш сола Советын исполнительный дә распорадительный органжы, союзный рэспубликын Конституцисэмбиль труйышывлән дьэпутатвлә айырымы прэдседатьбл, тбдбн замэститьбл, дә сәкрэтарь ылыт.

101 статья. Труйышывлән дьэпутатвлән Советын исполнительный органвлә төрокок нбнб айырышы труйышывлән Советлән дә эчэ труйышывлән дьэпутатвлән күшбл Советын исполнительный органлан подотчотный ылыт.

IX глава

Сут дә прокуратуры

102 статья. СССР-шты төр суйымаш (правосуди) СССР-н Вэрховный суттон, союзный рэспубликывлән Вэрховный сутвләдон, крайыштыш дә областьыштыш сутвләдон, автономный рэспубликывлән дә автономный областьвлән сутвләдон, окружной сутвләдон, СССР Вэрховный Совет постановльайбмбдон бшштбмб СССР-н

спэциальный сүтвләдон дә народный сүтвләдон Ылымашыш пырталтэш.

103 статья. Цилә сүтвләшток йәлавләм анжымаш народный засәдатыбвләдон иквәрәш анжән Ылымашкы пырталтэш; закондон лымын анжыктымы кыды-тидә лиәлтмәшвлә вәлэ нынн-гыц паснаок анжымы лит.

104 статья. СССР-н Вәрховный сүт высший судьэбный орган ыләш. СССР-н Вәрховный сүт СССР-ыштыш дә сойузный рәспубликыбвләштыш цилә судьэбный органвлән сүт пәшәштым анжа.

105 статья. СССР-н Вәрховный Сүт дә СССР-н спэциальный сүтвлә СССР-н Вәрховный Советтон вьц иэш айыралтыт.

106 статья. Сойузный рәспубликывлән Вәрховный Сүтвлә сойузный рәспубликывлән Вәрховный Советвләдон вьц иэш айыралтыт.

107 статья. Автономный рәспубликывлән Вәрховный Сүтвлә автономный рәспубликывлән Вәрховный Советвләдон вьц иэш айыралтыт.

108 статья. Крайыштыш дон областыштыш сүтвлә автономный областьвләштыш сүтвлә, окружной сүтвлә труйышывлән дьэпутатвлән крайэвой, областной әль окружной Советвләдон әль автономный областьвләштыш труйышывлән дьэпутатвлән Советвләдон вьц иэш айыралтыт.

109 статья. Халык сүтвлә всэобщий, прәмой дә равный избирательный праван ньэгыцтон бштымы районыштыш гражданвлән тайный голосованыдон кым иэш айыралтыт.

110 статья. Сүт пәшә (судопроизводство) сойузный әль автономный рәспубликын әль автономный областын туан йылмьдон видәл-

тэш. Ку тѣ йѣлмѣм ак ынгылы гѣнь, пѣрэвод-чык кач тѣдѣлѣн йѣлам йажон ынгылдарѣн пумыла, дѣ сут годым туан йѣлмѣдон попаш права лишѣшлык.

111 статья. СССР-штыш цилѣ сутвлѣштѣ, закондон иктѣлѣнѣт искльчѣнѣм ѣштѣмѣ агылат, йѣла открыты анжымы лиѣш, судышкы шывшмы эдѣмлѣн ѣшкѣмжѣм защищѣйѣш права пумы ылѣш.

112 статья. Судьявлѣ иктѣн кит лѣвѣлнѣт лишѣшлык агылѣп, нѣнѣ законлан вѣлѣ подчинѣйѣлтѣт.

113 статья. Цилѣ Халык Комиссариатвлѣ дѣ нѣнѣ видѣмѣ цилѣ учрѣждѣнѣвлѣ, пѣшѣштѣ ылшы пасна эдѣмвлѣ дѣ тѣнгѣок СССР-ыштыш гражданвлѣ законом пыт тѣр ѣштѣмѣштѣм анжымаш высший надзор СССР-н Прокурор вѣлнѣ ылѣш.

114 статья. СССР-н Прокурорым СССР-н Вѣрховный Совет шѣм иѣш назнача.

115 статья. Рѣспубликански, крайѣвой, областной прокурорвлѣм, дѣ тѣнгѣок автономный рѣспубликѣвлѣн, автономный областѣвлѣн прокурорвлѣм СССР-н Прокурор вѣц иѣш назнача.

116 статья. Окружной, районный дѣ халавлѣштѣш прокурорвлѣм СССР Прокурор йарыктымдон, сойузный рѣспубликѣвлѣн прокурорвлѣ вѣц иѣш назначалтыт.

117 статья. Прокуратуры органвлѣ вѣрѣштѣш кѣрѣк махань органвлѣгѣц паснаок ѣшкѣ пѣшѣштѣм ѣлѣмѣшкѣ пыртат, нѣнѣ СССР Прокурорлан вѣлѣ подчинѣйѣлтѣт.

Гражданвлән тӱнг правашты да обӱзанныштышты

118 статья. СССР-штыш гражданвлӓн труйаш правашты улы, вӛ шамактон гӱнь, гарантированный пӱлӓм плучайаш, тӱуйван чотшым да качествыжым анжӓн тӱлбӱмбӱ пӱшӓдӓрбӱм плучайаш правашты улы.

Халык хозӱйствын социалистичӛски организацидон, советски обществын прсизводительӛный силажы кӛчбӱнь кушкын мимбӱдон, хозӱйствӛнный кризисвлӓ лин кӛртмӱшбӱм карандымыдон да бӛзработицбӱм пӱтӓрбӱмдон—труйвалан праважы бӱлбӱмӱшбӱш пырталтӛш.

119 статья. СССР-штыш гражданвлӓн кӓнӱш правашты улы.

Ровочыйвлӓлӓн шукыжыланок шбӱм цӱш йактӛ пӱшӓ кӛчбӱм изиӓмдбӱмдон, ровочыйвлӓ дон службышывлӓлӓн, пӱшӓдӓрбӱм тӱлӓнск, гот йбӱдӛ отпускым пуӓн мимбӱдон, санаторийвлӓн, кӓнбӱм пӛртвлӓн, клубвлӓн сӛтбӱм труйышывлӓлӓн когон шӓрӓн мимбӱдон—кӓнбӱмӱш праважы бӱлбӱмӱшбӱш пырталтӛш.

120 статья. СССР-н гражданвлӓн, шогы лимбӱкбӱ, да тӓнгӛок—хворайӓн колтымыкы да пӱшӓӓш йардымы лимбӱкбӱ матьӓриальный обӛспӓчӓнилӓн правашты улы.

Ровочыйвлӓ дон службышывлӓ лошты государствы шотӓш социальный страхованбӱм когон шӓрбӱмдон, труйышывлӓлӓн тӓртӛок мӓдицины палшымаштон, курортвлӓн сӛтбӱм труйышы-

влалан когон шарэн мимбидон—ти права ёлбёмашыш пырталтэш.

121 статья. СССР-н гражданвлан тымёньаш правашты улы.

Всёобщё-обязательный начальный образованьыдон, тёртымбё образованьыдон—высший образованьат тишкбё пыра,—высший школышты тымёньшбёвлалан—шукыжыланок государственнй стипёнди систёмбёдон, школвлаштбё туан ёбёлмбёдон тымдымыдон, заводвлаштбё, совхозвлаштбё, машинотракторный станцивлаштбё да колхозвлаштбё производствённый, тьэхничёски да агрономичёски образованьым труйышывлалан организуйымдон—ти права ёлбёмашыш пырталтэш.

122 статья. СССР-ышты ёдбёрамашлан хозайствённый, государственнй, культурный да общёствённо-политичёски пашаштбё пёэргбёдон иктёр прававлэ пуалтыт.

Труйвашты, паша тарым тулбёмаштбё, канбёмаштбё, социальный страховаништбё да тымёньмаштбё ёдбёрамашлан пёэргбёдон иктёр прававлам пумыдон, ава дон азан интьэрёсвлэм государственвы гач пэрэгымдон, мёшкбёран ылмы годым паша тарым тынгёок кодэн ёдбёрамашлан отпускым пумыдон, аза ёштбём томавлан, дьётски йасльбёвлан да садывлан сэтьбём когон шарбёмдон—ёдбёрамашвлан ти праваштым ёштэн шоктымаш ёлбёмашыш пырталтэш.

123 статья. СССР-штыш гражданвлан иктёр правашты, кэрэк махань нацин да расын ылыт гбёнъат, хозайствённый, государственнй, культурный да общёствённо-политичёски ёлбёмашын

цилă пăшăшток каран дэн керттѳмѳи (нѳэпрѳ-ложный) закон ылѳш.

Прававлăм кѳрѳк кыцѳ гѳнѳят, тѳрокок ѳль вѳс статьян пѳзѳѳртѳмѳаш, ѳль анѳѳш, эдѳм махань расын ѳль нацин ылмын анжѳн кыды гражданданвлăлăн тѳрокок ѳль вѳс статьян махань гѳнѳят прѳимущѳством ѳштѳмѳаш, дă тѳнгѳок, национальный ѳль расовый айырымашым, ужын керттѳмѳашѳм дă чотѳш пиштѳдѳмѳашѳм ѳлѳѳмаштѳ шăрăш цацымаш закондон наказывайалтѳш.

124 статья. Гражданвлă лошты свободы совѳстьѳм ѳлѳѳмашѳш пыртѳн шокташ манын цѳркѳ СССР-шты государствыгѳц дă школ цѳркѳгѳц айырымы ылыт. Рѳлигиозный культ-влăм ѳртăрăш дă рѳлиги ваштарѳш пропагандым видăш—цилă гражданвлăлăнок ирѳк пумы.

125 статья. Труйышывлăн интѳэрѳсѳштѳ ѳѳмѳнѳ дă социалистичѳски стройым цаткы-дѳмдѳшăшлăнѳн СССР-штыш гражданвлăлăн закондон гарантируйалтѳш:

- а) шамак свободы,
- б) пѳчатъ свободы,
- в) собранѳы дă митинг свободы,
- г) ѳлицă мычкы шукын погынѳн кашмаш дă дѳѳмонстрацим ѳштѳмѳаш свободы.

Труйышывлăлăн дă нѳнѳн организацивлăлăн типографивлăм, пумага запасвлăм, общѳствѳнный томавлăм, ѳлицăвлăм, свăзь средствывлăм дă матерѳиальный молы условивлăм пумы-дон гражданвлăн ти правашты ѳлѳѳмашѳш пырталтѳш.

126 статья. Труйышывлăн интѳэрѳсѳштѳ ѳѳ-

мѣнь дѣ халык массын организационный само-
дѣйательностым дѣ политически активносты-
ым вѣктѣрѣн шѣрѣшѣшлѣнѣн СССР-штыш гражд-
данвлѣлѣн общѣствѣнный организацивлѣшкѣ:
профѣссиональный соѣюзвлѣшкѣ, коопѣратив
ушѣмвлѣшкѣ, ѣрвѣзѣ ѣдѣмвлѣн организацивлѣ-
шкѣ, спорт дон обороны организацивлѣшкѣ,
культурный, тѣхничѣски дѣ научный общѣств-
ыввлѣшкѣ ушнаш права пуалтѣш. Ровочыйвлѣн
класскѣц дѣ труйышывлѣн молы слойвлѣ логѣц
лѣкшѣ когонок активный дѣ сознательный
гражданвлѣжѣ, социалистически стройым цаткы-
дѣмдѣм вѣрц, тѣдѣм шѣрѣмѣ вѣрц кѣрѣдѣлмѣш-
тѣ шалгышы труйышвлѣн анзыл отрѣд ылшы дѣ
труйышывлѣн общѣствѣнный, тѣнгѣок государст-
вѣнный цилѣ организацивлѣн видѣшѣ ѣдро
ылшы (большевѣквлѣн) Всѣсоѣюзный коммуни-
стически партыш ушналыт.

127 статья. СССР-ышты гражданвлѣн лич-
ностыым тѣкѣлѣш шудѣмѣн агыл. Судын поста-
новльѣнѣѣгѣц дѣ прокуратурын санкцигѣц пасна
иктѣт арѣстуйымы лин ак кѣрт.

128 статья. Гражданвлѣн ѣлѣм томавлѣштѣм
тѣкѣлѣш литѣмѣм дѣ икѣнѣ иктѣлѣн сирѣмѣн
тайным закон пѣрѣгѣ.

129 статья Труйышывлѣн интѣрѣсвлѣ вѣрц,
ѣль научный пѣшѣ вѣрц, ѣль национально-освобо-
дѣтельный кѣрѣдѣлмѣш вѣрц шалгым гишѣн
поктылмы дѣ пѣзѣртѣлмѣ вѣскит гражданвлѣ-
лѣн СССР ѣшкѣ тоныжы ѣлѣш вѣрѣм пуа.

130 статья. СССР-штыш каждый гражда-
нин Совѣтски Социалистически Рѣспубликѣвлѣн

Сойузын Конституцим пыт кычышашлык ылэш, законвләм исполнайбшашлык, паша дисциплинбм кычышашлык, обществы анзылны бштбшашлык пашашкб чэстны анжышашлык, социалистичэски обществын икараш блымашын правилывләм чотэш пиштбшашлык.

131 статья. Советски стройын свящэнный да тбкэл кэртбмб нбэгбц шотышты ылшы, шачмы сандалбкбн пайдажы дон могуцэствын источник шотышты ылшы, цилә труйышывлән улан да культурный блымашын источник шотышты ылшы социалистичэски собственностью СССР штыш каждый гражданин кэрэгбшашлык да цаткыдэмдэн мишашлык ылэш.

Общественный социалистичэски собственностьюшкы кидбштбм вicktбшб эдэмвлә,— халыкын тышманжы ылыт.

132 статья. Всэобщий воински обэзанность закон ылэш.

Воински служба Рабочэ-Крэстьянски Красный Армиштб СССР-штыш гражданвлән почотный обэзанность ылэш.

133 статья. Бшкэ отьэчэствым кэрэгбмаш СССР-штыш каждый гражданинбн свящэнный долгыш ылэш. Туан сандалбклән измэнбм бштбмаш: присагбм нарушайымаш, тышман вэкб ванжымаш, государствын вырсы йэлаштыш силалан кбтбрым бшгбмаш, шпионажым видбмаш— сэк кого худам бштбмаш ганьлаок, закон сэмбнь пиш кэрасбрын наказывайалтыт.

XI глава

Избирательный системь

134 статья. Труйышвлан дьэпутатвлан цилä Советвлäшкы дьэпутателäм айырымаш: СССР-н Вэрховный Советыш, Союзный рэспубликвлан Вэрховный Советвлäшкы, труйышвлан дьэпутатвлан крайэвой дä областной Советвлäшкы, автономый рэспубликывлан Вэрховный Советвлäшкы, труйышывлан дьэпутатвлан окружной, районный, городской дä сэльски (станицын, солан, хутырын, кишлакын, аулын) Советвлäшкы,—всеобщий, равный дä прäмой избирательный правадон дä тайный голосованидон эртäрälтэш.

135 статья. Дьэпутатвлäм айырымашвлä всеобщийвлä ылыт: СССР-тыш 18 и шошы цилä гражданвлäок, расовый дä национальность ылмым, вэроисповеданьым, образовательный цензым, ик вäрэ äль вäргыц вäрыш блэн кашмым, социальный происхождэньым, имуществанный положэньым дä эртыш пäшäm анжыдэок, ородывлäгыц пасна дä айырымаш прававлäгыц каранден суд суйымы эдэмвлäгыц пасна, дьэпутатвлäм айырымашты участвуяш дä айырымы лиäш праваан ылыт.

136 статья. Дьэпутатвлäм айырымаш равный ылэш: каждый гражданин ик йукум вэлэ пуэн кäрдэш; цилä гражданвлäок айырымашышты иктөр ылмаштон участваят.

137 статья. Бдырämашвлан пүэргывлäдон иктөрэшок айырымашты участвыяш правашты

улы,—йӱлбмӱт айырат дӱ бшкӱат айырымы лин кӱрдӱт.

138 статья. Красный Армиштӱ шалгышывлӱ цилӱ молы гражданвлӱдон иктӱрӱшок айырымашты участвийаш праваан ылыт,—йӱлбмӱт айырат дӱ бшкӱат айырымы лин кӱрдӱт.

139 статья. Дьӱпутатвлӱм айырымашвлӱ прӱмой ылыт: труйышывлӱн дьӱпутатвлӱн цилӱ Советвлӱшкок, труйышывлӱн дьӱпутатвлӱн солаштышы дон алаштышы Советвлӱгбц тбнӱлбнӱт, СССР-н Вӱрховный Совет йактӱок, гражданвлӱдон тӱрокок прӱмой айырымаштон ӱртӱралтӱт.

140 статья. Дьӱпутатвлӱм айырымашты йук пумаш тайный ылӱш.

141 статья. Айырым годым, избиратьӱельный округвлӱ йбдӱ кандидатвлӱ лбмдӱлтӱт.

Кандидатвлӱм лбмдӱш права общӱствӱнный организацивлӱлӱн дӱ труйышывлӱн общӱствывлӱлӱн пуалтӱш: коммунистичӱски партийный организацивлӱлӱн, профӱссиональный сойузвлӱлӱн, коопӱративвлӱлӱн, бӱрвӱзбӱ ӱдӱмвлӱн организацивлӱлӱн, культурный общӱствывлӱлӱн.

142 статья Каждый дьӱпутат бшкӱ пӱшӱжбӱ гишӱн дӱ труйышывлӱн дьӱпутатвлӱн Советбн пӱшӱжбӱ гишӱн тбдбм айырышы ӱдӱмвлӱ анзылны отчотым пушашлык дӱ избиратьӱельвлӱн большинствон рӱшӱнбӱдон закондон бштбмбӱ пӱрдкӱ сӱмбнӱ кӱрӱк кынамат дьӱпутаткбц карандымы лин кӱрдӱш.

ХII глава

Гэрб, плак, столицѣ

143 статья. Советски Социалистически республикѣвлан Союзын государствы гэрбшы кэчѣ йалаваэш бштэн шѣндѣмѣ дѣ йѣргэц киндѣ кушкыш вуйвлѣдон йѣр сѣрѣл шѣндѣмѣн, сойузный республикѣвлан йѣлмѣдон: „Цилѣ сѣндѣлѣк вѣлнѣш прольѣтарвлѣ, иктѣш ушныда!“ сирѣмѣн, сарла дон молотан,—зѣмльѣ шар ылѣш. Гэрб вѣлнѣжѣ вѣц мычашан шѣдѣр.

144 статья. Советски Социалистически Республикѣвлан Союзын государствы плакшы, вургы сага кѣшѣл оголѣш шѣртнѣ шѣртѣдон тѣрлѣмѣ сарла дон молатан дѣ нинѣн турѣ кушнѣрѣк шѣртнѣ йѣргэц кѣргѣш вѣц мычашан йакшар шѣдѣрѣм бштѣмѣн, йакшар мѣньѣр ылѣш. Торѣшѣжѣ дон кыт отношѣнѣ 1:2.

145 статья. Советски Социалистическѣ Республикѣвлан Союзын столицѣжѣ Москва хала ылѣш.

ХIII глава

Конституцим вашталтымашын порѣдкѣ

146 статья. СССР-ын Вѣрховный Советѣн, каждый палатыштыжы кым пайышты кок пайгѣц чѣдѣ агыл шуку йуктоѣ принимайымы рѣ-

шэньбидон вэлэ СССР-ын Конституцим вашталымаш лин кэрдэш.

Советски Социалистичэски Рэспубликвлэн Союзын Советвлэн VIII-шЫ Чрэзвычайный СйэздЫн Президиум

Н. АЙТАКОВ.	А. МИКОЯН.
И. АКУЛОВ.	В. МОЛОТОВ.
А. АНДРЕЕВ.	Г. МУСАБЕКОВ.
Ю. АХУН-БАБАЕВ.	Г. ОРДЖОНИКИДЗЕ.
В. БЛЮХЕР.	Г. ПЕТРОВСКИЙ.
С. БУДЕННЫЙ.	П. ПОСТЫШЕВ
К. ВОРОШИЛОВ.	А. РАХИМБАЕВ.
Н. ЕЖОВ.	Я. РУДЗУТАК.
А. ЖДАНОВ.	И. СТАЛИН.
Л. КАГАНОВИЧ.	Д. СУЛИМОВ.
М. КАЛИНИН.	Н. ХРУЩЕВ.
А. КИСЕЛЕВ.	А. ЧЕРВЯКОВ.
С. КОСЫОР.	В. ЧУБАРЬ.
М. ЛИТВИНОВ.	Н. ШВЕРНИК.
П. ЛЮБЧЕНКО.	Р. ЭЙХЕ.

Москва, Кремль
1936 и дьэкабрь 5-шЫ

Отв. редактор—П. Т. Соснов. Тэх. редактор В. И. Сусанин.
производствыш 14/ХП 36 ин пумы
пэцэтлэш 23/ХП 36 ин кидэм пиштэмЫ
Мароблит уполн № 413 заказ № 2435
2¹⁹/₁₆ п. л в п. л, 31552 зн. авторски 2²¹/₁₆ лист,
пумага формат 62×88 тираж 6175

Ц. 1937
Ант № 62

Удэмодемьянск тип. Гор. Маривдата

Ииб № 2816

С. 1937. Д. 1937

шта.

ойу-
дбн

ВЕ.

инв.

АКШЫ
ЦЕНА

15

КОП.

Мар.г
3-678

КОНСТИТУЦИЯ

(ОСНОВНОЙ ЗАКОН)

СОЮЗА

СОВЕТСКИХ

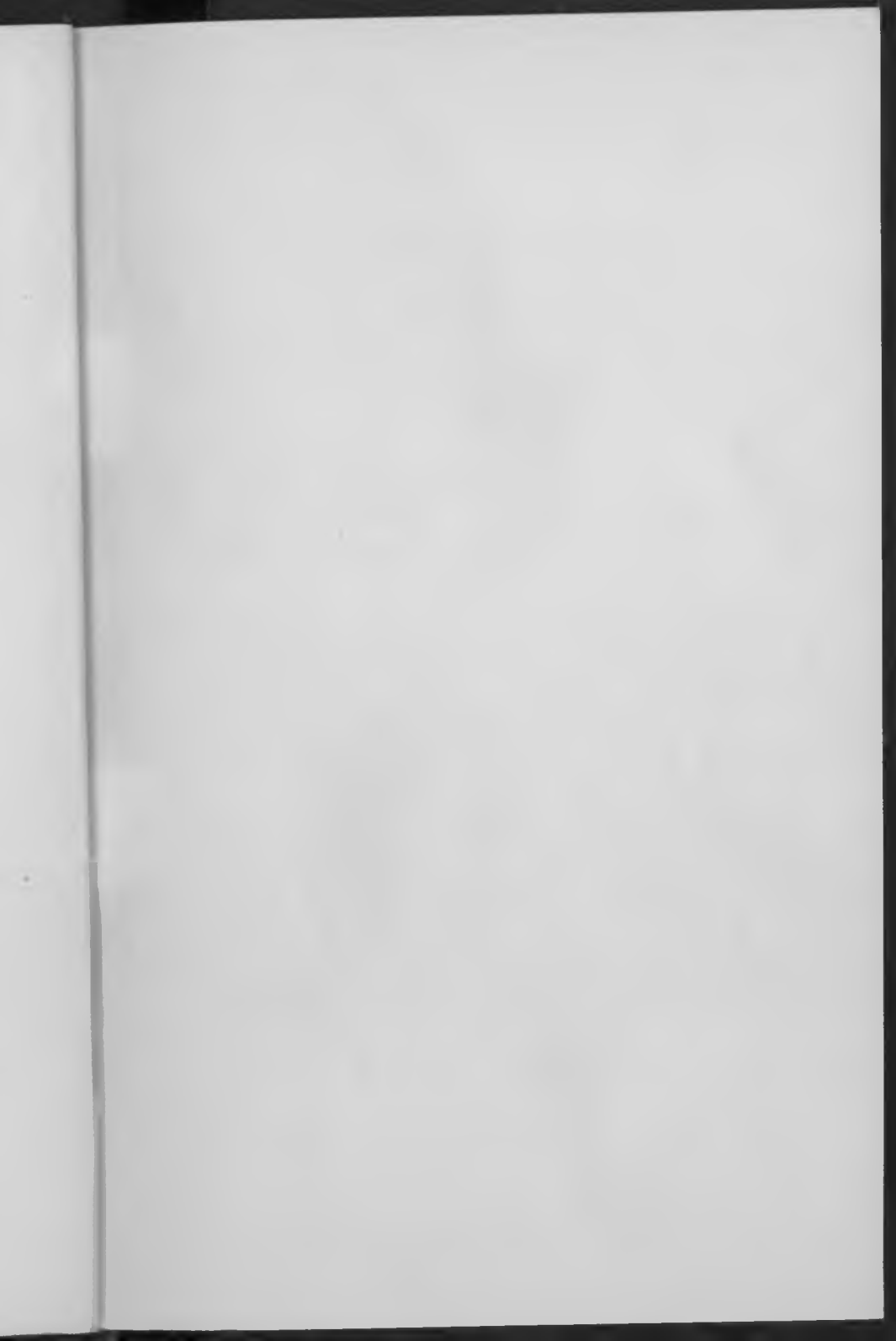
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ

РЕСПУБЛИК

на Горно-Марийском языке

5
78

	Map.
	3-678